DeMorgen.

27 april 2025

De ware test voor religie begint nu: of ze nog iets te zeggen heeft dat de wereld doet stilstaan

Khalid Benhaddou

moslimtheoloog, auteur en opiniemaker.

De dood van paus Franciscus is geen voetnoot in het wereldnieuws. Integendeel, het is een scharniermoment. Niet alleen om stil te staan bij zijn nalatenschap en vooruit te blikken op een nieuw pontificaat, maar om onszelf een ongemakkelijke vraag te stellen: wat is vandaag nog de plaats van religieuze instituten in een wereld die ingrijpend is veranderd? Instellingen die ooit richting gaven aan beschaving, maar nu vaak zoekend zijn naar hun rol in het heden.

In een wereld die versnelt, waarin technologie, economie en politiek elkaar opjagen op de snelweg van de moderniteit, staan vele kerken, moskeeën en tempels vaak stil alsof beweging een zonde zou zijn. Ze leven vaak in een doodlopende straat. Afgezonderd, stil, overtuigd van hun eigen gelijk, terwijl de rest van de wereld al lang is vertrokken.

In die straat voeren ze nog steeds gesprekken over rituelen, dogma's en kledingvoorschriften, alsof die vandaag nog de grootste vragen zijn. Ze herhalen oude formules met de ijver van een catechismusstudent, terwijl buiten de muren algoritmes bepalen wie liefde vindt, wie werk krijgt, wie de oorlog wint.

De echte strijd om zingeving speelt zich intussen elders af – op de snelweg, waar bedrijven in sportwagens razen, de politiek zigzagt tussen belangen, en het middenveld zich voorttrekt als een aanhangwagen. En ergens daartussen, in weer en wind, rijden individuele gelovigen

op een bromfiets. Kwetsbaar, maar moedig. Niet omdat ze een instituut vertegenwoordigen, maar omdat ze iets zoeken wat groter is dan henzelf. Soms in de dode hoek. Onzichtbaar. Riskerend om bij het minste van de baan te worden gemaaid.

Richting geven

En precies daar, tussen die wagens, is de plek waar niet enkel religie, maar alle levensbeschouwingen vandaag relevant zouden kunnen zijn. Niet door te willen racen met macht, maar door richting te geven. Door stil te staan bij wat verloren dreigt te gaan wanneer grenzen vervagen. Waar winst lonkt, herinneren ze aan waardigheid. En waar beleid zijn werk doet, roepen ze op tot het stellen van de juiste ethische vragen – over wat goed is, rechtvaardig, en menselijk.

Maar dat gebeurt zelden. Te vaak klampt religie zich vast aan het verleden als een drenkeling aan wrakhout. In plaats van richting te geven, sluit men zich op. In plaats van mee te denken over de toekomst, verdedigt men privileges uit het verleden. Men verwart trouw met stilstand. Maar wie weigert te bewegen, verliest vanzelf het gezag om anderen te gidsen.

De paus was in dat opzicht een uitzondering. Hij sprak over migratie, klimaat, ongelijkheid. Hij weigerde te zwijgen waar zwijgen schuldig maakt. Maar ook hij stuitte op muren binnen zijn eigen instituut. Want zelfs in het Vaticaan zijn er nog velen die liever hun doodlopende straat herschilderen dan ze te verlaten.

De ware test voor religie begint nu. Niet of ze blijft bestaan – dat zal ze. Maar of ze nog iets te zeggen heeft dat de wereld doet stilstaan. Iets wat niet alleen een echo is uit vroegere tijden, maar een kompas in het nu.

Wie vandaag nog in die doodlopende straat blijft, moet zich niet alleen afvragen waar we zijn, maar vooral waar iedereen gebleven is. Want geloof dat zichzelf niet meer durft heruit te vinden, wordt geen houvast, maar ballast. En geschiedenis wordt niet geschreven door wie blijft staan. Al zeker niet door wie denkt dat stilstand een vorm van heiligheid is.